

doctrinam naturę comitem faceret sine qua nec studij nec sudoribus
impensis locus haberi, quatenus arte quis glorij querat, Quocirca
illud Horatianū de re pposita, recte idcirco admodū pbari debet.

Natura fuerit laudabile carmen, an arte?

Quisquam est, ego nec studium sine dimittit, vana,

Nec rursus quid proficiat videri ingenium, Alterius sic

Altera potest operi res, & conatur amice.

Metricibus vsq; atq; animo colligentibus, nihil Poeticę pulchrius
accidere posse q̄ vt quisq; quę scribentur sponte nasci & profluere
videantur non potest arti tribui hoc, vt scorum satis potens esse
videatur/ ad ea prestanda quous magna verustatis & deglitię pars
sita est: quous originē naturę tribuere debemus, consumationē autem
arti, ita vt ex vniuersę copulatione absoluta & sibi consans Poeticę
effigies efformetur. Quod tibi, vt intelligas, maximorum scriptorū
auctoritatem secus distinctius proponam:

QUANTA NATURAE IN OMNIUM

artium consumatione manifestas sit &

Potentia. TITVLVS, X.

Non expetendis artibus, & doctrinis prestantiorebus addi-
cendis, cum multa sint, quę spectari, dignę debent, primū
cennium est vt summo studio experiamur, quę nostrę vires
sint quous prouocans intellectū & voluntatē natura nos
deducat: In tanto enim studioso numero, quous mortaliū dignitas
sequitur, videre est hos solos veris laudibus & honoribus accometa-
ri, qui virium suarū rationem habentes, id tandē agunt, quod se a gere
posse animaduertunt, nec iniquis per audaciū pōderibus preli, id
admitunt vt vinci & decumbere sumus ingruentis sit: Ducti autē
huius sibi naturā constitunt cuius orsa facile frater deprēhēdi pos-
sunt ex oblectatōe, quę mihi crede, sola animū irritat, voluntatemq;
inducit, Nec alter mihi persuasit, quis amplius inum quēpiā ex ea
doctrina vel arte fructum si perperescit accepturus sit ad quam se, ob-
lectatione animū titillante, natura prouocari sinit. Ea in m est que
delectationem insinuat: conamen accēdit, ingenium acuit, & quod ad
p̄sens atinet furorem in carmine facile haurit, cuncta signate cer-
quitor, paruisq; artis aut imitationis opibus adiuta, ita se aliquando
effrenat, ita ingerit, vt autem abscēdere velle videatur, sine qua tamē/
vt dicimus, non satis efflax esse potest, Hanc solū Charites sequitur
/ Eligit hanc uotis proles Cyllenia solam: nec facile Musarum
facit chorus, atq; ille Vatum tuor eritans Apollo / in eius animo
sedem

sedem capient, qui præcurrentis nature beneficio nõ sit ita insinuatus
vt tancorum numinũ dignus hospicio videatur. Quis ergo in omni
exercitatioe, qua aut virtus cupitur aut gloria, priores nature locũ
non tribuat, qui in singulari artium amore singula ingenia gignere
& prouocare solet, imperq; frivgam modicã, quatenus ei uniuersũ
molestia tẽpora seruant: Cuius indulgentia id quod discensũ animis
datur, vt & celeriter & sepe sine multo labore, que addidit a sume
psere intelligant, intellecta vero sumã eũ voluptate versent: plerũq;
enĩ per imitationẽ meliora faciant. Nam nullũ hodie ex iunioribus,
qui in suo doctrinẽ genere vetustis nitore atq; artificio opponi posse
videatur, non dicemus a natura aduersũ, quẽ artem fidi necans edocetio
tũ iuuet, qm̃ omnet, & abiciat. Quĩ Quintilianũ sine doctrina nullũ
valere ait. Cuius verba, quia insituto nostro apprim: quadrant, pla
cuit hoc loco repõri: vt tibi eo commodius ad manus essent. Ea sunt.
Scio quẽ etiam natura ne plus ad eloquentiã conferat, an doctrina,
quod ad propositum quiddã nostri operis non pertinet, nec enim con
sumatus Orator, nisi ex utroq; fieri potest, plurimũ tamen referre ar
bitror quam esse questionem hoc in loco velimus, nam si parti viri il
bet omnino alteram detrahas, natura etiam sine doctrina multũ vale
bit. Doctrina esse sine natura nõ poterit. Sin ex pari cocant, in medio
tribus quidem maior adhuc nature credit esse momentũ: Consuma
tos aut plus doctrinẽ debere q̃ nature putabo. Sicut terra nullũ fer
tilit atq; habent, nihil optimus Agricola profuerit, Et terra vbi eri vult
aliquid, enĩ nullo eolente nascetur. Et in solo forando plus cultor q̃
ipsa bonitas soli efficiet. Et si Praxiteles lignũ aliquod ex molari lapi
de conatus esset exsculpere Parium marmor mallem rude. At si illud
arsiles expõlisset plus in manibus fuisset q̃ in marmore. Deniq; na
tura materis, ars doctrinẽ est: hæc fingit, illa fingit, nihil ars sine ma
teria/materis enĩ sine arte proctum est. Ars summa materia optima
melior est. Hęc diuinus & summi iudicij Rhetor Quintilianus in qui
bus signate admodũ (ut horũ tibi sim interprez) inpenitẽ cui docet na
ture ad doctrinã aliquã amplexandã procliuas scerit aruo compe
rat, quod nihil vtiq; cultũ gignat, si vero quid gignat, nõ nisi inspi
dum, immaturũq; esse posse, quemadmodũ & rudi atq; ignobili saxo
formatũ opus, nunq; tantum aut versutatis aut gratiã habebit, quin
Parium marmor vt e mõre deperceptũ est, nulla formatũ effigie, gra
tia & nobilitate præcellat, quod tamen si manus artificiosa exsculpit
plus multo per huiusmodi artificiũ decoris adipsẽitur, quod totam
arti tribuendũ est, per quod Quintilia illud asserit, in excellentibus &
consumatis adeo mereri artem vt naturam superet, in mediocribus
vero non, q̃ hi aut desidia aut studij intermissione per artis exercitiũ

ad fastigiū non perueniret: nam si parū marmor non Praxitides, i. summi artificij formator, sed ignobilis aliquis sculpor, enormi & aut studiose minus effigiet, certe nature marmoris plus tribueretur q̄ op̄i, Itaq; significat Rhetor ille, in ingenijs quædam dierodū in alijs naturā materiæ administrare solere, in qua artū maiestas magno decore id assequi potest, ad quod in singulis ordinata est, doctrinā autē artis in strumentū esse, per quod materia idonea mentis efformetur, ipsaq; ars reddatur auctior. Nec ars vllū sine materia esse posse, cū omnes doctrinæ sicut ad artium culturā pertineant, siue ad operis utilitatem vt scopon quendā, semper materiā sibi præfigant, ad quā cōmū cogitationū aut operationū excursus tendat: ita scilicet vt materia esse sine arte possit, ars sine materia minime. Summū tamē ars, quia ex artium eōmendabili industria proficiscitur, magroq; semper estimatiōis exhibet cōmoda eam tandē viseri debere quā nulla materiæ suæ nobilitas vincat, vt si ex auro Minerū Phidias formasset artis scilicet facilitate, hanc auri fulgore maioris estimaremus, nisi quid avaris alter visum ferret, quorū vbiq; cœci est iudiciū. Ceterum de artis præstantia mihi paulo amplius discernendū est.

QUANTA SIT ARTIS PRAESTANTIA ET
firmitas quæp̄ facile sit labi naturę confiden-
tibus, arte neglecta TITVLVS. XI.

Ra vera cuiusq; rei tum demū dici meretur, autore Cic. li. de Orato. primo: cum cognitis penitusq; perspectis & in vnum exitū spectantibus & nunq; fallentibus rebus continetur. Quæ quidē pro rerum magnitudine aut paruitate copia aut penuria, obscuritate aut facilitate, natura semper metali vni animos primū illicente, difficiliter aut facilius, abundantius aut parcius, tardius aut celerius absolvitur, multis adhuc ob reꝝ amplitudinē & obscuritatē ad fastigiū nondū perductis: Arrecto igitur animo frater primū cōtemplare, intellectū humani gradus qui scilicet Aristotelem nudus a cuiusq; hominis principio est, & ad sciendū naturaliter ob sui perfectionē inclinatus, excellentiæ & diuinitatis suæ potentia ad meditandū cogitandūq; pronectum fuisse: Omnes enim (inquit Cicero) trahimur & docemur ad cognitionis & scientiæ cupit datū in qua excellere pulchrū putamus, labi autē & errare & nescire & decipi malū & turpe docemur / Conantibus igitur passim his artibus, quibus maior in fragili corpore, cogitandi & inueniendi data sunt perspicacia (nam non omnibus vna & conformis veritas inquirenda vis est) summi paulatim conatus & indagatiōis per multiplices ob-